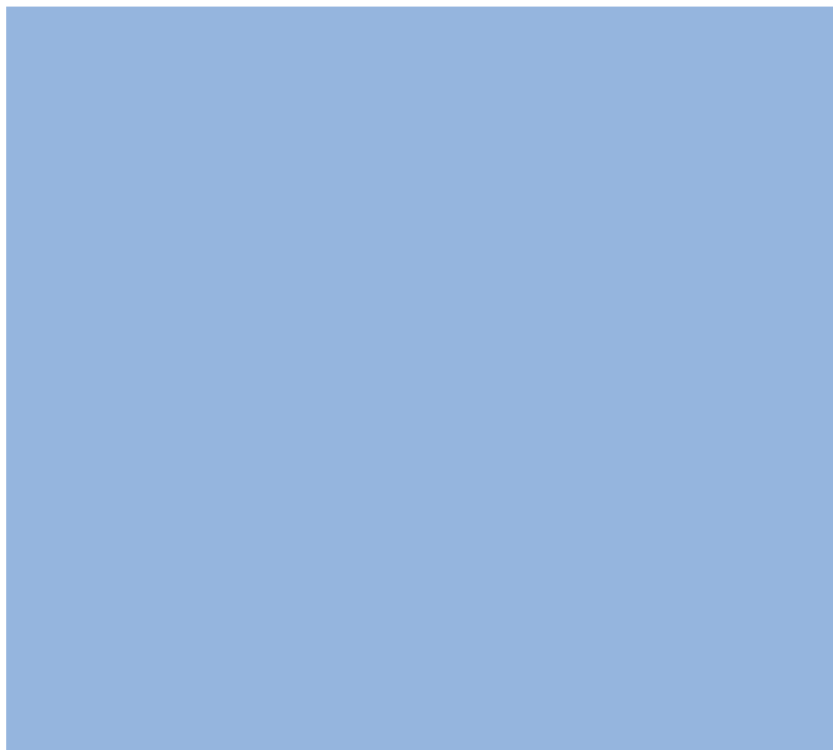

MIT

HAMMERSHØI

Et inspirationsmateriale til GYM/HF/HTX/VUC/EUD (billedkunst, dansk)

MIT HAMMERSHØI

En samtale med Annette Rosenvold Hvidt

Et inspirationsmateriale til GYM/HF/HTX/VUC/EUD (billedkunst, dansk)

“Der er altid et sted i billedet, som ‘trigger’ dig. Et sted, hvor billedet kontakter dig. Et **punctum**”, siger Annette Rosenvold Hvidt. Med begrebet **punctum** refererer hun til den franske filosof Roland Barthes’ bog om fotografi¹. Annette peger på maleriet. “Det hér er **punctum** for mig. Lige her.”

Jeg står foran et stort maleri af den danske maler Vilhelm Hammershøi. Ved siden af mig står Annette, en af de dygtigste kunsthistorikere, jeg kender. Jeg har bedt hende vælge det maleri af Hammershøi, der betyder noget specielt for hende. Hun har valgt **Artemis**.

“Denne flettede frisure er **punctum** for mig. Du kan også kalde det en forstyrrelse. Den giver mig lyst til at gå på opdagelse.”

Jeg rykker tættere på maleriet for bedre at kunne forstå, hvorfor netop denne frisure er så central.

“Frisuren adskiller sig fuldstændig fra resten af billedet med sin runde, skulpturelle form. Her får det flade billede, det smalle, planparallelle rum, pludselig dybde. Man kan se, at Hammershøi har brugt rigtig lang tid på at bygge frisuren op. Den bliver så fysisk, så taktil. Sådanne detaljer kan jeg gå og tænke over i flere dage”, siger Annette.

Blufærdig

Jeg har set maleriet mange gange før, men sammen med Annette tvivler jeg på, om jeg nogen sinde rigtig har kigget på det. Frisuren har jeg blot tænkt som en reference til en fortidig periode. Den er også i kunsthistorisk forskning blevet set som et tegn på kyskhed og den seksuelle kontrols udtryk². Jeg har aldrig tidligere bemærket, hvordan fletningen formelt adskiller sig fra resten af maleriet.

Mens jeg hidtil ikke har tillagt frisuren stor betydning, har jeg til gengæld altid været optaget af den androgyne figur længst til højre. Mand eller kvinde eller begge dele?

“Nogle kunsthistorikere mener, at blufærdighed er årsagen til, at Hammershøi ikke malede kønnet helt frem i denne figur. Det tror jeg ikke. Jeg synes generelt kroppene

her er interessante, fordi de får os til at forholde os til seksualitet, køn og identitet på en mere flydende måde end normalt. Man kan vel næsten sige, at det er ‘queer’, bare hundrede år før vi begynder at tale om ‘queer’-teori”, siger Annette. Queer-teorierne er (med et akademisk udtryk) en social-konstruktivistisk tilgang til køn og seksualitet. Det betyder, at kønsroller og definitioner af seksualiteter (især hetero- og homo-seksualitet) er begreber, som er skabt af samfundet og kulturen, og som derfor kan nedbrydes og skabes på ny. Teorierne skærper med andre ord vores evne til at se det mærkværdige i det selvfølgelige³.

Mens Annette taler om figurerne kroppe, bemærker jeg, hvordan alle tre kvinder fører hånden ned til kønnet for på den måde at skjule det – eller fremhæve det. Figuren til højre i maleriet løfter derimod hænderne væk fra kønnet. “Kroppene er også interessante, fordi de ikke rigtig vil træde frem. De befinder sig i et mellemfelt. De er ligesom ikke helt til stede. Prøv at bemærke, hvordan Hammershøi arbejder med fladen. Se alle de små skråtstillede strøg. På afstand ligner det måske bare farven grå, men tæt på er der en rigdom af toner.”

Overgiv dig

“**Artemis** er en hyldest til kunsten”, siger Annette. “Maleriet insisterer på, at det godt må være underligt og kunstigt og samtidigt monumentalt. Fødderne er i øvrigt også helt vildt **punctum** for mig”, siger Annette.

Figurerne positurer er i sandhed underlige. Deres indbyrdes relationer er gådefulde, og figurerne fødder forsvinder nærmest, som om de ingen jordforbindelse har. “De er virkeligt-uvirkelige”, som kunsthistorikeren Poul Vad siger om figurerne⁴.

Artemis er navnet på jagten og de vilde dyrs gudinde i antik mytologi, men titlen gør mig ikke klogere på værket.

“Det er noget andet”, svarer Annette, som om hun kan læse mine tanker. “Maleriet er som en drøm!”

Vi står lidt og betragter maleriet i tavshed.

“Kunst aktiverer det ubevidste” fortsætter Annette. “Du har jo et helt liv indeni dig selv. Måske bruger du over halvdelen af dit liv på noget, som ikke er dit arbejde, din skole, din fysiske kontakt med familie og venner. Det er det, kunsten bl.a. gør os opmærksomme på.”

Det tænker jeg lidt over.

“Men det kræver, at du overgiver dig!”, fortsætter Annette.

“Hvordan overgiver man sig til et billede?” spørger jeg.

“I dette maleri skal du overgive dig til det kunstige. Hvis du i stedet kun har øje for, at det er dårligt lavet, at det fx ikke er malet efter model, og derfor ikke ligner virkeligheden, så bevæger du dig væk fra maleriet. Hvis du derimod overgiver dig til billedet, til dets drømmesfære, så åbner det sig for dig og bliver interessant.”

Erotisk

Da Annette og jeg forlader salen, går vi forbi et andet maleri af Hammershøi. **Nogen kvindelig model** forestiller en kvinde, men denne gang ser vi en “rigtig” krop med antydning af kropsbehåring.

“Denne krop er malet efter model. Kvinden er gengivet mere sanseligt, næsten erotisk. **Artemis** er derimod tænkte kroppe. Linjer og former.”

Denne kvinde er rigtignok til stede på en anden måde end figurerne i **Artemis**. Huden er mere blød og det er ikke svært at forestille sig, hvordan huden ville føles, hvis man rørte hende. Det tomme rum ved siden af kvinden får dog lige så stor malerisk opmærksomhed som kroppen.

“Se hvordan fladen er brudt op af en masse strøg. Her sker så meget”, siger Annette og fortsætter med en eftertænksom stemme: “Det har altid undret mig, at alle taler om fravær, når de beskriver Hammershøis malerier. Jeg ser ikke andet end nærvær!”

Vilhelm Hammershøi: **Artemis** (1893-94)
Den tvetydige seksualitet er i billedet på sin egen langsomme måde.

NOTER

1 Roland Barthes: **Det lyse kammer**, 1988. Vi er til daglig omgivet af massevis af fotografier, og de fleste billeder registrerer vi knap nok. Men ind imellem er der billeder, der får os til at stoppe op. Billeder, der vækker noget i os. Roland Barthes brugte det meste af sit liv på at spekulere over, hvorfor nogle fotografier påvirker os så meget. Barthes kaldte det **punctum**oplevelser. Ordet **punctum** betyder at prikke eller stikke. Fotografierne prikker med andre ord hul ind til os, der ser på billedet. I bogen beskriver Barthes bl.a. hvordan han selv oplevede, at en lille detalje i et fotografi, en kvindes halskæde, vakte en smertelig erindring i ham, som han først forstod flere år senere.

2 Poul Vad: **Hammershøi**, 1988, side 122.

3 Judith Butler er en central skikkelse inden for **queer** teori. Hun kritiserer i bøgerne **Gender Trouble** (1990) og **Bodies That Matter** (1993) feminismens grundlæggende tro på, at der findes en kvindelig identitet, som udgår fra det biologiske køn. I stedet ser hun kønnet som **performativt**, dvs. en handling, der skaber den identitet, det foregiver at være.

4 Poul Vad: **Hammershøi**, 118.

▲ Annette Rosenvold Hvidt, kunsthistoriker
▼ Vilhelm Hammershøi, kunstner
1864-1916

Vilhelm Hammershøi: **Nøgen kvindelig model** (1889)
Kvinden er gengivet sanseligt, næsten erotisk.

Hammershøi brugte 50 forskellige nuancer af hvidt. På billedet kan du se paletten, som blev brugt til konservering af et Hammershøi maleri.

Annettes råd til en god kunstoplevelse:

“Brug tid på værket og find dine **punctummer**, det sted i værket, hvor skoen trykker eller den sprække i maleriet, der inviterer dig indenfor.”

Tekst og idé: Marianne Grymer Bargeman
Layout: Depot 1
Tryk: Kailow
Oplag: 4.000
Foto: SMK

